

Charlotte Brontë

Shirley

SHIRLEY

Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o.,
Bratislava 2023
Translation © Beáta Mihalkovičová 2023

ISBN 978-80-556-3724-2

Všetky práva vyhradené. Nijaká časť tejto knihy sa nesmie reprodukovať ani šíriť v nijakej forme, žiadnymi prostriedkami, ani elektronickými, ani mechanickými, ani vo forme fotokópií, nahrávok, prostredníctvom súčasného a ani budúceho informačného systému a podobne bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

Charlotte Brontë

SHIRLEY

*Z angličtiny preložila
Beáta Mihalkovičová*

sloart

PRVÝ DIEL

KAPITOLA 1

LEVITI*

Na sever Anglicka sa v posledných rokoch dovalila výdatná záplava kaplánov. Nahusto obsadili kopce, každá fara má najmenej jedného, sú dosť mladí na to, aby vyvíjali veľmi aktívnu činnosť, a mali by konať veľké dobro. My sa však nechystáme rozprávať o posledných rokoch, vrátíme sa späť na začiatok tohto storočia. Posledné roky – tie súčasné – sú totiž prašné, zaliate slnkom, horúce a suché: skrývame sa pred poludním, počas siesty naň zabúdame, stred dňa trávime v driemotách a snívame o súmraku.

Ak si po tomto prelúdiu, čitateľ, pomyslíš, že máme pre teba pripravenú nejakú romantiku, ešte nikdy si sa väčšmi nemýlil. Čakáš sentiment, poéziu a snívanie? Čakáš vášeň, vzrušenie a melodrámu? Schlad' svoje očakávania, udrž ich na uzde. Pred tebou sa totiž vynorí čosi skutočné, chladné a seriózne, niečo také neromantické, akým je pondelkové ráno, keď sa všetci, čo majú prácu, budia s vedomím, že musia vstať a pustiť sa do nej. Nedá sa síce celkom vylúčiť, že ochutnáš aj nejaké vzrušenie, azda uprostred príbehu či celkom na konci, no už sa rozhodlo, že prvým chodom, ktorý sa položí na stôl, bude to, čo katolíci – nuž, veru aj anglo-katolíci** – jedávajú na Veľký piatok vo Veľkom týždni: studená šošovica s octom bez oleja, nekvasený chlieb s horkými bylinami*** a bez pečeného jahňata.

V posledných rokoch, ako vravím, sa na sever Anglicka zniesla poriadna spfška kaplánov, no v rokoch tisícosemstojedenásť až dvanásť nepršalo tak husto: kaplánov bol nedostatok a neexistovala žiadna Pastoralna pomoc, žiadna Spoločnosť pomocných kaplánov, ktorá by k vyčerpaným starým kňazom

---

* Levita – chrámový služobník, starozákonný nižší duchovný, údajne to boli potomkovia Mojžišovho brata Árona. Narážka na troch kaplánov, o ktorých je táto kapitola.

** V tridsiatych a štyridsiatych rokoch 19. storočia sa rozmohlo Oxfordské hnutie, ktoré sa snažilo pritiahnúť anglikánsku cirkev bližšie k Rímu.

*** Biblia. Exodus: Druhá Mojžišova kniha, 12:8.

a farárom vystrela pomocnú ruku a poskytla im finančné prostriedky na zamestnanie energických mladých kolegov z Oxfordu či Cambridgea. Súčasní nasledovníci apoštolov, stúpenci Dr. Puseyho a nástroje Propagandy* si v tom čase ešte len hovelili v kolíske pod plachtičkou alebo podstupovali znovuzrodenie prostredníctvom krstu novorodencov v umývadle. Na prvý pohľad by ste na žiadnom z nich nevideli, že ten dvojitý plisovaný volánik na čiapočke obopína čelo predurčeného, osobitne vysväteného nasledovníka svätého Pavla, svätého Petra či svätého Jána, ani by ste v dlhej bielej nočnej košielke nezazreli predzvesť bieleho rúcha, v ktorom raz bude kruto skúšať duše svojich farníkov a podivne privádzať do rozpakov svojho staromódneho vikára tým, že sa na kazateľnici vztýči v košelici, aká ešte nikdy predtým nezaviala vyššie než na úrovni čítacieho pultu.

A predsa aj v tých časoch nedostatku sa kapláni vyskytovali: rastlinka síce vzácna, no dala sa nájsť. Istý prosperujúci okres vo West Ridingu v Yorkshire sa mohol pochváliť tromi takými Áronovými palicami,** pučiacimi v okruhu dvadsať míľ. Stretnú sa s nimi, čitateľ. Vojdi do tohto útulného záhradného domčeka na okraji Whinbury a prejdi do izbičky – tam sedia pri obede. Dovoľ, aby sme ti ich predstavili: pán Donne, kaplán vo Whinbury, pán Malone, kaplán v Briarfielde, a pán Sweeting, kaplán v Nunnely.*** Sme v príbytku pána Donna u istého Johna Galea, drobného obchodníka s odevmi. Pán Donne pozval svojich pánov bratov na hostinu. Pridáme sa k nim, sledujme, čo bude vi-

---

* Spoločnosť pre cirkevnú pastorálnu pomoc (*Church Pastoral Aid Society*) založilo evanjelické krídlo anglikánskej cirkvi v roku 1836 na pomoc prepracovaným kňazom. Konkurenčná Spoločnosť na podporu zamestnania pomocných kaplánov (*Society for Promoting the Employment of Additional Curates*) na tzv. anglo-katolíckej strane vznikla v nasledujúcom roku. Edward Bouverie Pusey (1800 – 1882), profesor hebrejčiny na Oxforde a vedúca osobnosť Oxfordského hnutia. Propaganda: Kongregácia pre šírenie viery (*Congregatio de Propaganda Fide*), založená pápežom Gregorom XV. v roku 1622.

** Biblia. Numeri. Štvrtá Mojžišova kniha, 17. Áronova palica vypučala na znamenie toho, že on i jeho kmeň sú vyvolení.

*** Mená skutočných kaplánov, dvaja z nich boli kaplánmi u autorkinho otca. Dediny sú tiež skutočné, ale majú zmenené názvy. West Riding je historický región v grófstve Yorkshire, domovskom kraji Brontëovcov.

dieť, a počúvajte, čo bude počuť. Zatiaľ ešte jedia, a kým dojedia, môžeme sa bokom trochu porozprávať.

Ide o džentlmenov v rozkvetení mladosti, priam sršia aktivitou, ktorá k ich zaujímavému veku patrí, aktivitou, ktorú by ich hundraví starí vikári ochotne nasmerovali do riečiska ich pastoraálnych povinností a často by si želali, aby ich videli míňať ju na usilovný dozor nad školami a pravidelné návštevy chorých v ich vlastných farnostiach. Títo leviti to však považujú za nudnú prácu a radšej plytvajú energiou na činnosti, ktoré by sa síce iným očiам zdali oveľa nudnejšie, väčšmi zakliate v monotónnosti než tkáčska drina pri krosnách, no im podľa všetkého dodávajú nevyčerpatelnú zásobu zábavy a zamestnania.

Narážam na ich neustále pobežovanie sem a tam od jedného k druhému v rámci ich oddelených príbytkov: nie v kruhu, ale v trojuholníku návštev, od ktorých neupustia po celý boží rok, v zime, na jar, v lete i na jeseň. Na ročnom období či počasí nezáleží, s nepochopiteľným zápalom vzdorujú snehu i ľadovcu, vetru i dažďu, blatu i prachu, len aby zašli na obed, vypili si čaj a spoločne sa navečerali. Ťažko povedať, čo ich láka. Priateľstvo to nie je, lebo zakaždým, keď sa stretnú, hádajú sa. Nie je to ani náboženstvo, lebo to medzi sebou nikdy nespomenú: z času na čas možno aj preberajú teológiu, no zbožnosť nikdy. Nejde ani o jedlo a pitie: každý z nich môže mať u seba doma rovnako dobrú roštenku a puding, rovnako silný čaj a šťavnatý toast, ako u svojich pánov bratov. Pani Galeová, pani Hoggová a pani Whippová, ich úctyhodné gazdiné, sa zhodujú v tom, že „to nerobia pre nič iné, len aby obyčajným ľuďom narobili starosti“. Pod tými „obyčajnými ľuďmi“ majú tie dobré dámy, pravdaže, na mysli seba, pretože pre tento systém vzájomných invázií musia byť v ustavičnom pozore.

Pán Donne a jeho hostia, ako som povedala,* obedujú, pani Galeová ich obsluhuje, no v očiach jej iskrí horúci oheň z kuchyne. Uvažuje o tom, že privilegium občas si pozvať priateľov k stolu bez príplatku, ktoré je uvedené v podmienkach, za akých byt prenájma, sa v poslednom čase dosť nadožívalo.

---

* Tento román pôvodne vyšiel pod mužským pseudonymom Charlotty Brontëovej Currer Bell. V angličtine sa nedá rozlíšiť, či je rozprávcom muž alebo žena. Autorkina identita však po tomto románe vyšla najavo, preto tam, kde to bude potrebné, použijeme ženský rod.

V tomto týždni je len štvrtok, a v pondelok prišiel pán Malone, kaplán z Briarfieldu, na raňajky a zostal aj na obed, v utorok prišli pán Malone a pán Sweeting z Nunnely na čaj a zostali aj na večeru, potom obsadili voľnú posteľ a obšťastnili ju svojou spoločnosťou až do raňajok v stredu ráno, a teraz, vo štvrtok, sú tu zase obaja na obed a ona si je takmer istá, že zostanú po celú noc. „*C'en est trop*,“^{**} povedala by, keby vedela po francúzsky.

Pán Sweeting si na tanieri krája plátok hovädzieho a sťažuje sa, že je veľmi tvrdé, pán Donne tvrdí, že pivo je vypáchnuté. To určite! Toto je na tom to najhoršie. Keby sa aspoň správali slušne, pani Galeovej by to toľko neprekážalo, keby sa len uspokojili s tým, čo dostávajú, nestarala by sa, ale „títo mladí pátri sú takí horenosi a takí opovrhliví, všetci sú pod ich úroveň, správajú sa k nej menej než slušne len preto, že nemá slúžku a všetku prácu v dome si robí sama, ako to pred ňou robila už jej mama, a navyše neustále hovoria nepekne o yorkshirských spôsoboch a obyčajných ľuďoch v Yorkshire,“ čo je dostatočný dôvod na to, aby im pani Galeová neverila, že sú skutoční džentlmeni a pochádzajú z urodzených rodín. „Starí kňazi stoja za viac než celá hromada univerzitných výrastkov. Tí vedia, čo sú dobré spôsoby, a sú láskaví k vyššie i nižšie postaveným.“

„Ešte chlieb!“ volá pán Malone tónom, ktorý, hoci trval len tri slabiky, prezrádza, že pochádza z kraja datelinísk a zemiačnick. Pani Galeová neznáša pána Malona väčšmi než ostatných dvoch, ale zároveň sa ho bojí, lebo je vysoký a pevne stavaný so skutočnými írskymi nohami a rukami a rýdzou tvárou svojho národa, hoci nie podobou Milesia, ba ani Daniela O'Connella,^{**} ale s výraznými črtami severoamerických Indiánov, charakteristickými pre istú triedu írskej šľachty, ktorej kamenný a pyšný pohľad sa skôr hodí otrokárovi než zeme-pánovi slobodných roľníkov. Otec pána Malona sa považoval za džentlmena: bol bohatý, zadlžený a sprostro arogantný, a jeho syn je presne taký istý.

---

* *To je priveľa.* Výrazy, vety či dialógy v cudzom jazyku v tomto diele sú väčšinou vo francúzštine, ak nie je uvedené inak.

** Milesius bol údajný mýtický kráľ, ktorý prišiel zo Španielska a dobyl Írsko okolo roku 1300. Daniel O'Connell (1775 – 1847), írsky nacionalista a zástanca emancipácie katolíkov.

Pani Galeová priniesla bochník chleba.

„Nakrájaj ho, žena!“ prikázal hosť a tá „žena“ ho teda nakrájala. Keby však mohla urobiť, čo sa jej žiadalo, nakrájala by aj pastora, celá jej yorkshirská duša sa búrila proti jeho panovačným spôsobom.

Kapláni mali veru poriadny apetít a zjedli veľa hovädziny, hoci bola „tvrdá“. Skonzumovali aj značné množstvo toho „vypáchnutého piva“, zatiaľ čo misa yorkshirského pudingu a dve misy zeleniny zmizli ako listy pod sarančami. Aj syru sa ušla ich ctená pozornosť a „štiplavý koláč“, ktorý sa podával ako dezert, sa tiež rozplynul ako prelud a viac ho nebolo. V kuchyni ho oplakal Abraham, syn a dedič pani Galeovej, starý šesť liet, ktorý počítal s tým, že sa mu z neho čosi vráti, no len čo matka priniesla prázdny tanier, zvýšeným hlasom bolestivo zakvíli.

Medzitým si kapláni posedávali a usrkali víno, výťažok zo skromnej úrody, a striedmo si ho vychutnávali. Pán Malone by si veru dal radšej whisky, no pán Donne, keďže bol Angličan, taký nápoj doma nemával. Kým si upíjali, hádali sa: nie však o politike, ani o filozofii, ba ani o literatúre, tieto témy ich ako vždy absolútne nezaujímali, dokonca ani teológia, či už praktická alebo dogmatická. Hádali sa o bezvýznamných bodoch cirkevnej disciplíny, o pochabostiach, ktoré sa všetkým okrem nich videli ako mydlová bublina. Pán Malone, ktorý si uchmatol dva poháre vína, zatiaľ čo jeho páni bratia sa uspokoili s jedným, sa postupne, ako mal vo zvyku, dostával do nálady, čiže sa stal trochu bezočivým, hovoril hrubo, rozkazovačným tónom, a nahlas sa smial na vlastnej brilantnosti.

Obaja jeho spoločníci mu striedavo slúžili ako terče. Zahrnul ich znôškou vtipov na ich účet, čo robil pri podobných družných príležitostiach zakaždým, a svoje duchaplnosti obmieňal len zriedka, pretože to v skutočnosti vôbec nepotreboval, lebo ani nevzbudzoval dojem, že si uvedomuje, aký je monotónny, a o to, čo si mysleli iní, sa ani trochu nestaral. Pána Donna počastoval narážkami, aký je nenormálne vychudnutý, že má nos dohora, utiahol si z jeho zodratého saka, ktoré si ten džentlmen obliekal, keď pršalo alebo sa schyľovalo na dážď, a skritizoval vybrané frázy z jeho londýnskeho nárečia a výslovnosť, charakteristické znaky pána Donna, ktoré si bezpochyby zaslúžili pozornosť vďaka elegancii a uhladenosti, akú jeho štýlu dodávali.

Pánovi Sweetingovi sa zasa ušiel posmech pre jeho postavu: išlo o drobného muža, výškou a šírkou v porovnaní s atletickým Malonom iba o chlapca, ktorý sa zamerlal na svoj hudobný talent. Hral na flaute a nábožné piesne spieval ako serafín – to si aspoň mysleli niektoré mladé dámy z jeho farnosti –, usmieval sa ako miláčik žien. Pán Malone si ho doberal kvôli jeho *mamá* a sestrám, ktoré mal chudák pán Sweeting v nehynúcej úcte a o ktorých dosť neuvážene tu a tam rozprával v prítomnosti tohto írskoho duchovného, ktorému sa k anatómii akosi zabudol pripojiť orgán prirodzenej ľudskej náklonnosti.

Každá z obetí reagovala na tieto útoky po svojom. Pán Donne bombastickou samolúbosťou a pochmúrnym flegmatizmom, jedinými oporami jeho inak trochu rozkolísanej dôstojnosti, pán Sweeting ľahostajnosťou svojej ľahkej, nenútejnej povahy, ktorá nikdy netvrdila, že vôbec nejakú dôstojnosť má.

Keď sa Malonovo vtipkovanie zvrhlo na príliš urážlivé, a to nastalo zakrátko, obaja sa spoločne pokúsili o prudký obrat: spýtali sa ho, koľko chlapcov na neho v ten deň po ceste pokrikovalo „írsky Pítr!“ – Malone sa totiž volal Peter, reverend Peter Augustus Malone –, chceli vedieť, či je v Írsku v móde, aby kňazi po ceste na pastorskú návštevu nosili vo vrecku nabitú pištoľ a v ruke dubovú palicu, žiadali o vysvetlenie, aký význam majú slová rúškum, pevnum, kormidlum, víchrum – tak pán Malone neustále vyslovoval rúško, pevný, kormidlo, víchrica –, a použili aj iné zbrane odplaty, aké im ich vnútorne kultivované hlavy dodali.

Toto, pravdaže, nepomohlo. V Malonovi, keďže nemal ani dobré srdce, ani flegmatickú povahu, okamžite vzkypela zlosť. Začal kričať a rozhadzovať rukami, Donne a Sweeting sa len smiali. Tým najvyšším keltským hlasom im nadával do Sasov a snobov, oni sa mu posmievali, že patrí medzi obyvateľov podrobenej krajiny. On im v mene svojej „krajiny“ pohrozil povstaním, prejavil horkú nenávisť voči anglickej nadvláde, a oni mu to vrátili rečami o otrhancoch, žobrote a more. V izbičke nastal rozruch, pomysleli by ste si, že po toľkých urážkach musí prísť na rad súboj, bolo čudné, že sa pán a pani Galeovci pri toľkom hluku nevystrašili a neposlali po strážnika, aby urobil poriadok. Oni však už boli na takéto demon-

štrácie zvyknutí, dobre vedeli, že títo kapláni si nikdy nedajú obed či čaj bez toho, aby si na tento spôsob trochu nezacvičili, a veľmi sa nebáli ani následkov, lebo tieto hádky klerikov boli rovnako neškodné ako hlučné, nevzišlo z nich nič horšie. Nech sa kapláni dnes rozídu v akejkoľvek nálade, zajtra ráno z nich opäť budú tí najlepší priatelia na svete.

Kým ten úctyhodný pár sedel pri ohni v kuchyni a počúval, ako dľaň pána Malona opakovane a zvučne dopadá na maha-gónový stôl v izbe a ako po každom údere na ňom nadskakujú a rinčia karafy a poháre, ako sa mu jeho anglickí spoluposedníci vysmieávajú a ako na nich osamotený Ír prerývane vykrikuje, teda kým takto sedeli, vonku predo dvermi začuli kroky a ozvalo sa ostré búchanie klopadla.

Pán Gale šiel otvoriť.

„Koho máte hore v izbe?“ spytoval sa hlas, dosť pozoruhodný, tónom nosový, rečou prudký.

„Ach! Pán Helstone, to ste vy? V tej tme vás poriadne nevidím, stmieva sa tak zavčasu. Vojdte dnu, pane?“

„Najprv chcem vedieť, či mi stojí zato márníť čas. Koho máte hore?“

„Kaplánov, pane.“

„Čože? Všetkých?“

„Áno, pane.“

„Boli tu na večeri?“

„Áno, pane.“

„Tak vojdem.“

S týmito slovami ten človek, muž v stredných rokoch v čiernom, vošiel dnu. Kráčal cez kuchyňu rovno k vnútorným dverám, otvoril ich, naklonil hlavu a načúval. Veru aj bolo čo počúvať, lebo hlasy hore práve hučali hlučnejšie než predtým.

„Haló!“ zvolal sám pre seba a potom sa obrátil k pánovi Galovi: „Takýto cirkus tu máte často?“

Pán Gale bol kedysi kurátorom cirkvi a mal pre duchovných pochopenie.

„Sú mladí, pane, veď viete, sú mladí,“ povedal na ich ospravedlnenie.

„Mladí! Potrebovali by výprask. Zlí chlapani! Zlí chlapani! A keby ste boli odpadlíkom, John Gale, a nie dobrým členom cirkvi, boli by ste rovnaký. Takto sa ukazujú, ale ja...“

Skôr než dopovedal vetu, prešiel cez dvere, privrel ich za sebou a vyšiel hore schodmi. Znovu pár minút počúval a potom vtrhol do izby. Bez varovania sa postavil rovno pred kaplánov.

A tí stíchli, zostali ohromení, a rovnako i votrelec. Ten, postavou nízky, no so vzpriameným držaním tela, s hlavou jas-traba posadenou na širokých pleciach, zobákom a očami, hoci to všetko prekonával široký kňazský klobúk, ktorý asi ani nepovažoval za potrebné nadvihnúť či zložiť si ho v družine, uprostred ktorej stál, si založil ruky na hrudi a skúmavo si prezeral priateľov – ak išlo o priateľov – úplne pokojne.

„Čože?“ spustil už nie nosovým, ale hlbokým hlasom, väčšmi než hlbokým, zámerne dutým a temným. „Čože? Znovu prišlo zoslanie Ducha Svätého? Znovu nastalo rozštiepenie jazykov? Kde sú? Ten huriavk už zaplnil celý dom. Zachytil som v akcii sedemnást jazykov: Partov, Médov a Elamčanov, obyvateľov Mezopotámie, Judska a Kapadócie, Pontu a Ázie, Frýgie a Pamfýlie, Egypta a oblasti Líbye okolo Cyrény, prisťahovaných Rimanov, Židov aj prozelytov, Kréťanov a Arabov – ešte pred dvoma minútami museli mať tí všetci v tejto izbe svojich zástupcov.“

„Prepáčte, pán Helstone,“ osmelil sa pán Donne, „nech sa páči, sadnite si, pane. Dáte si pohár vína?“

Táto zdvorilosť zostala bez odpovede, sokol v čiernom kabáte pokračoval:

„Čo ja hovorím o dare hovoriť cudzími jazykmi? Pekný dar! Pomýlil som si kapitulu, knihu a zmluvu: evanjelium so starozákonnými knihami, Skutky apoštolov s knihou Genezis, Jeruzalem so Šineárom. Nejde o dar, ale o zmätenie jazykov, až som z neho ohluchol ako peň. Vy a apoštoli? Čože? Vy traja? Ešte to! Vy ste len traja opovážliví babylonskí murári. Nič viac a nič menej!“**

„Verte mi, pane, iba sme sa pri pohári vína po priateľskej večeri trochu rozprávali: usádzali sme odpadlíkov.“

* Biblia. Skutky apoštolov, 2:1 – 11.

** Pán Helstone pravdepodobne úmyselne zamenil dve biblické udalosti, týkajúce sa rozličných jazykov. Pri zoslaní Ducha Svätého v Skutkoch apoštolov všetci účastníci síce začali hovoriť inou rečou, ale navzájom si rozumeli, zatiaľ čo v knihe Genezis Hospodin, naopak, zmiatol jazyky Babylončanov, aby sa nedorozumeli. Šineár je kraj, kde mala stáť Babylonská veža.

„Ó, usádzali odpadlíkov! Aj Malone usádzal odpadlíkov? Mne to skôr znelo, akoby usádzal svojich bratov kazateľov. Hádali ste sa a robili takmer taký krik – iba vy traja – ako Moses Barraclough, krajčír a kazateľ, aj so všetkými jeho nasledovníkmi v metodistickej kaplnke tamto dolu, kde práve znowo ožívajú. Viem, čia je to vina: vaša Malone.“

„Moja, pane?“

„Vaša, pane. Kým ste prišli, Donne a Sweeting boli tichí, a zostali by tichí, keby ste odišli. Keby ste len pri prechode cez prieliv nechali svoje írské zvyky za sebou! Sem sa spôsoby dublinských študentov nehodia: činy, ktoré by si v divokom močaristom a hornatom kraji Connaught* nikto nevšimol, tu, v slušnej anglickej farnosti, uvalia hanbu na tých, čo im holdujú, a čo je ešte oveľa horšie, uvalia ju aj na svätú inštitúciu, ktorej ste len skromným príveskom.“

V spôsobe, akým tento malý postarší džentlmen hrešil týchto mladíkov, spočívala istá dôstojnosť, hoci azda celkom nezodpovedala situácii. Pán Helstone stál rovno ako lata, hľadel prenikavo ako kaňa a napriek kňazskému klobúku a čiernemu kabátu a nohaviciam vyzeral skôr ako vyslúžený dôstojník, ktorý karhá svojich podriadených, než ako úctyhodný kazateľ, napomínajúci svojich synov vo viere. Zdalo sa, že tá ostrá hnedá tvár nikdy nevsala božskú miernosť a apoštolskú blahosklonnosť, jej črty vytvarovala pevnosť a bystrosť okolo nich vyryla vlastné linky.

„Stretol som Supplehougha,“ pokračoval, „ako sa brodí blatom v tejto upršanej noci, aby mohol v Milldeane kázať opozičnikom. Ako som povedal, počul som Barraclougha ako posadnutého býka ručať na tajnom zhromaždení, a *vás*, džentlmeni, tu nájdem povalovať sa pri fľaši kalného vína a hrešiť ako napajedené stareny. Nečudo, že Supplehough zlákal šestnásť dospelých konvertitov za deň, čo sa mu podarilo pred dvoma týždňami, nečudo, že Barraclough, ten pokrytecký lotor, priťahuje všetky mladé tkáčky s ich kvetmi a stuhami a predvádza im, že má tvrdšie hánky než drevené rámy jeho kancľa, nečudo, keď *vy*, ak ostanete odkázaní sami na seba bez svojho rektora: mňa, Halla a Boultyho, ktorí by vás zavrátili,

---

* Historická provincia na západe Írska, v minulosti kráľovstvo. Írsky názov je Connacht.

pričasto svätíte bohoslužby prázdny múrom a svoje suché kázne prednášate úradníkovi, organistovi a kostolníkovi. No dosť už o tom. Prišiel som za Malone. Veliteľ, mám pre teba odkaz!“*

„O čo ide?“ spýtal sa Malone nespokojne. „O tomto čase sotva treba niekoho pochovať.“

„Máte tu niečo do rúk?“

„Do rúk, pane? Áno, aj na nohy,“ odvetil a vystrčil mocné končatiny.

„Pch! Myslím zbrane.“

„Mám tie pištole, čo ste mi dali vy sám. Nikdy ich neodkladám, v noci si ich nechávam s natiahnutým kohútikom na stoličke vedľa postele. A mám aj šilelag.“**

„Výborne. Zájdete do fabriky Hollow?“

„Čo sa deje vo fabrike Hollow?“

„Zatiaľ nič, možno sa ani nič neudeje: ale Moore je tam sám. Všetkých robotníkov, ktorým dôveruje, poslal do Stilbro’,*** zostali tam len dve ženy, jeho dobroprajníci by teda mali dobrú príležitosť na návštevu, keby vedeli, ako majú cestu pripravenú.“

„Ja nie som jeho dobroprajník, pane, ja sa o neho nestarám.“

„Haló, Malone, vy sa bojíte.“

„Poznáte ma lepšie, než aby ste si toto mysleli. Keby som sa naozaj domnieval, že tam môže nastať nejaká šarvátka, šiel by som, ale Moore je čudný, plachý muž, nikdy som sa netváril, že mu rozumiem, a iba kvôli jeho premilej spoločnosti by som neurobil ani krok.“

„Ale tam *môže* nastať šarvátka, a hoci sa aj nestrhne skutočná vzbura, pretože tomu podľa mňa ani nič nenasvedčuje, aj tak je nepravdepodobné, že noc prejde úplne pokojne. Viete, že sa Moore rozhodol nakúpiť nové strihacie stroje, a dnes večer zo Stilbro’ čaká dva vozy naložené strihačkami. Majster Scott a zopár vybraných mužov sa po ne vybrali.“

„Privezú ich bezpečne a pokojne, pane.“

„Aj Moore to vraví, a tvrdí, že nikoho nepotrebuje, niekto s ním však musí byť, aj keby len nato, aby mohol svedčiť, ak sa

* Biblia. Druhá kniha kráľov, 9:5.

** Dlhá pevná palica z tvrdého dreva, používaná v Írsku ako zbraň.

*** Veľké priemyselné mesto v kraji, v ktorom sa príbeh odohráva. Názov mesta je síce fiktívny, ale ide o Leeds.

niečo stane. Podľa mňa je veľmi neopatrný. Sedí za zatvorenými okenicami v učtárni, po zotmení sem-tam vyjde von, motá sa po doline, dolu fieldheadským chodníkom, akoby bol vo svojom okolí obľúbený, hoci to ho skôr neznáša, alebo akoby bol miláčikom šťasteny, ako sa vraví v rozprávkach. Nedbá na výstrahy, že dopadne ako Pearson či Armitage: na prvého vystrelili v jeho vlastnom dome a na toho druhého na slatinách.“

„No mal by na ne dbať, pane, a aj urobiť opatrenia,“ zamiešal sa pán Sweeting, „a myslím, že by ich urobil, keby počul to, čo som nedávno začul ja.“

„Čo ste počuli, Davy?“

„Poznáte Míka Hartleyho, pane?“

„Toho tkáča, antinomistu? Áno.“

„Keď Mike niekoľko týždňov v kuse pije, zvyčajne ho zaveje na faru v Nunnely, aby pánovi Hallovi vykričal, čo si myslí o jeho kázňach, škaredo osočil jeho doktrínu a vystríhal ho, že on i tí, čo ho počúvajú, budú vyhodení von do tmy.“**

„Nuž, to nemá s Moorom nič spoločné.“

„Okrem toho, že je antinomista, je aj zapálený jakobín*** a republikán, pane.“

„Viem, a veľký opilec, rozum mu stále chodí po kráľovražde. Mike o histórii nevie nič, človek sa môže popukať od smiechu, keď ho počuje vymenúvať zoznam tyranov, ktorých, ako vraví, pomstiteľ krvi môže zabiť.**** Ten chlap čudným spôsobom jasá nad vraždou korunovaných hláv alebo iných hláv, skrátenejších z politických dôvodov. Už som sa dopočul čosi o tom, že po Moorovi akosi pasie: toto ste chceli naznačiť, Sweeting?“

„Použili ste to správne slovo, pane. Pán Hall si myslí, že Míke neprechováva k Moorovi nejakú osobnú nenávisť, Mike vraví, že sa s ním dokonca rád rozpráva a behá za ním, ale naozaj pasie po tom, aby sa z Moora stal exemplárny príklad. Nedávno ho pred pánom Hallom vychvaľoval ako toho najrozumnejšieho fabrikanta v Yorkshire, a tak tvrdí, že práve preto

---

* Človek, ktorý verí, že spása sa dá dosiahnuť len cez vieru v Boha, a odmieta iné autority.

** Biblia. Evanjelium podľa Matúša, 8:12.

*** Člen najradikálnejšej revolučnej frakcie počas Francúzskej revolúcie, ktorá v krajine nastolila krvavú diktatúru.

**** Biblia. Numeri: Štvrtá Mojžišova kniha, 35:19.

by bolo treba vybrať Moora za obeť, ohňovú obeť príjemnej vône.* Myslíte si, že to má Mike Hartley v hlave v poriadku, pane?“ spýtal sa Sweeting prostoducho.

„To neviem, Davy, môže byť blázon, ale aj iba prešibaný, alebo má azda aj trochu z oboch.“

„Hovorí, že má videnia, pane.“

„Veru tak! Pokiaľ ide o videnia, je to samotný Ezechiel alebo Daniel. Minulý piatok prišiel ku mne v noci, keď som sa chystal do postele, aby mi opísal, čo sa mu zjavilo v to popoludnie v sídle Nunnely.“

„Povedzte, pane, čo to bolo?“ naliehal Sweeting.

„Davy, vy máte na lebke obrovské centrum údivu,** Malone, ako vidíte, nemá žiadne, jeho nezaujímajú ani vražda, ani videnia, len sa pozrite, teraz sa tvári ako veľký, záhalčivý Saf.“***

„Saf? Kto je to Saf, pane?“

„Myslel som si, že to budete vedieť, môžete si to vyhľadať, je to biblická postava. Neviem o ňom nič viac, iba meno a pôvod, no od chlapčenských čias ma postava Safa vždy pútala. Spoloční sa, že bol čestný, mocný a smoliar, skončil v Góberukou Sibbechaja.“

„A tá vidina, pane?“

„Davy, dozviete sa. Donne si už obhrýza nechty a Malone zíva, poviem to teda, ale iba vám. Mike nemá prácu, ako mnoho iných, nanešťastie, pán Grame, správca sira Philipa Nunnellyho, mu dal prácu okolo sídla: podľa Mikovho rozprávania usilovne strihal plot ešte neskoro popoludní, no pred zotmením v diaľke začul, ako sa domnieval, trúbiť polnice, píšťaly a trúbkky, zvuky prichádzali z lesa a on sa začudoval, čo to tam môže hrať. Pozrel sa tým smerom a pomedzi stromy videl po-

---

* Biblia. Levitikus: Tretia Mojžišova kniha, 1:3, 9.

** Charlotte Brontëová vo svojich dielach pri opise postáv často uplatňovala zásady frenológie, v 19. storočí rozšírenej, dnes už nevedeckej teórie, ktorá tvrdila, že mozog je rozdelený do rôznych častí – centier či „orgánov“ – a každý cit, sklon alebo intelektuálna schopnosť sa nachádza v inom z nich. Veľkosť konkrétneho centra sa podľa nej dala vypočítavať z tvaru lebky. Ku kľúčovým znakom patrila šírka čela, naznačujúca vyvinuté intelektuálne kvality. V tomto prípade išlo o tú časť mozgu, ktorá umožňovala ľuďom veriť v nadprirodzené sily a nachádzala sa po bokoch zadnej časti temena.

*** Filištínec z rodu obrov. Biblia. Druhá Samuelova kniha, 21:18.

hybujúce sa objekty, červené ako vlčie maky alebo biele ako kvety hlohu, les ich bol plný, vyliali sa odtiaľ a zaplavili park. Vtedy si uvedomil, že ide o vojakov: tisícky a desaťtisíce vojakov, hoci už nerobili väčší hluk než roje mušiek počas letného večera. Tvrdí, že sa zoskupili do šikov a pochodovali cez park, pluk za plukom, kráčal vraj za nimi až do Nunnely Common,* v diaľke ešte vždy počul tú hudbu. Tam sledoval, ako prebieha niekoľko cvičení, v strede medzi nimi stál muž v šarlátovom odeve a vydával rozkazy, rozťahli sa, ako tvrdí, až po dvadsiatich hektároch, bolo ich vidno pol hodiny, potom v úplnom tichu – po celý ten čas nezačul ani hlas, ani krok – odpochodovali, iba tá tichá hudba im slávnostne hrala do kroku.“

„Kam šli, pane?“

„Smerom k Briarfieldu. Mike išiel za nimi, zdalo sa, že prechádzajú cez Fieldhead, keď sa zrazu bez jediného zvuku ponad polia, cestu a pastviny zdvihol kúdol dymu, aký vydá len celé delostrelectvo, a ten sa mu, ako tvrdil, modrý a hmlistý stočil k nohám. Ako vyšlo najavo, znovu sa pozrel na vojakov, no tí zmizli, viac ich nevidel. Mike mi to videnie ako múdry Daniel** nielen zopakoval, ale ponúkol aj vysvetlenie: dôverne mi oznámil, že znamenalo predzvesť krviprelievania a občianskej vojny.“

„Vy tomu veríte, pane?“ spýtal sa Sweeting.

„A vy, Davy? No podte už, Malone, prečo ešte nie ste hotový?“

„Som dosť prekvapený, pane, prečo ste nezostali s Moorom vy, vy sa na to hodíte.“

„Zostal by som, keby som sa nanešťastie náhodou nedohodol s Boulbym, aby sa u mňa po ceste zo stretnutia Biblickej spoločnosti v Nunnely zastavil na večeru. Sľúbil som Moorovi, že mu namiesto seba pošlem vás, za čo mi, mimochodom, ani nepoďakoval, oveľa radšej by mal pri sebe mňa než vás, Peter. Keby náhodou naozaj potreboval pomoc, pridám sa k vám, továrenský zvon mi dá znamenie. Zatiaľ tam chodte, ak len...“ náhle sa obrátil k pánom Sweetingovi a Donnovi, „ak len nechcú ísť radšej Davy Sweeting a Joseph Donne. Čo na to vravíte, džentlmeni? Ide o úctyhodné poverenie a nechýba mu ani príchuť skutočného nebezpečenstva, lebo v krajine

---

* Termín *Common* naznačuje, že ide o obecné pozemky dediny Nunnely.

** Biblická postava, ktorej je venovaná samostatná biblická kniha.

panuje čudná nálada, ako dobre viete, a voči Moorovi a jeho fabrike a strojom vládne dostatočná nenávisť. Nepochybujem, že pod svojimi vestami ukrývate zmysel pre rytiersku česť a obrovskú odvalu. Možno som príliš zaujatý v prospech môjho obľúbeného Petra, aj malý Dávid to môže vyhrať, alebo aj bezúhonný Jozef.* Malone, vy ste napokon len neschopný Šaul, dobrý iba na to, aby ste niekomu požičali svoju zbroj:** tak pohnite sa s tými strelnými zbraňami, berte svoj šilelag: je tamto v kúte.“

Malone s veľavýznamným úškrnom vzal pištole a každú z nich ponúkol jednému z pánov bratov: nemali chuť chopiť sa ich. Obaja džentlmeni s pôvabnou skromnosťou pred ponúkanou zbraňou o krok cúvli.

„Nikdy sa toho nedotknem, nikdy som nič podobné nechytí do rúk,“ povedal pán Donne.

„Ja pána Moora takmer nepoznám,“ zahundral Sweeting.

„Ak ste sa nikdy nedotkli pištole, teraz si vyskúšajte ten pocit byť správcom celého Egypta. A pokiaľ ide o tohto malého minstreľa, ten sa pravdepodobne radšej nepostaví na odpor Filištíncom s inou zbraňou než so svojou flautou. Berte im klobúky, Peter, obaja idú s vami.“****

„Nie, pane, nie, pán Helstone, mojej matke by sa to nepáčilo,“ zavzlykal Sweeting.

„A ja sa zásadne nezúčastňujem na podobných záležitostiach,“ podotkol Donne.

Helstone sa trpko zasmial, Malone zarehotal. Potom si zastrčil zbrane, vzal svoj klobúk a šilelag, vyhlásil, že „ešte nikdy v živote nemal takú bojovnú náladu a želá si, aby tej noci napadla Moora tlupa umastených česačov,“**** vyšiel z izby, schoďdy zobral po dvoch a tak plesol dvermi, až sa dom zatriasol.

* Starozákonné biblické postavy, po ktorých sú kapláni pomenovaní.

** Biblia. Prvá Samuelova kniha, 17:38 – 40.

*** Biblia. Genezis: Prvá Mojžišova kniha, 41:39 – 44. Jozefa vymenoval faraón za správcu Egypta. Minstrel bol stredoveký, často potulný hudobník. Starozákonný Dávid ešte ako sluha hrával izraelskému kráľovi Šaulovi na citare, potom porazil Filištíncov a nakoniec sa sám stal kráľom Izraelitov.

**** Konečná úprava textu si pri strihaní, česaní a iných postupoch vyžadovala špecializovaných zamestnancov, ktorých ako prvých v tom čase začali postupne nahrádzať stroje.

KAPITOLA 2

VOZY

Večer bol tmavý ako uhoľ, hviezdy a mesiac zakalili sivé dažďové mraky, sivé by vlastne boli cez deň, v noci pôsobili temne. Malone nepatril k mužom, ktorí by si prírodu pozorne všímali, jej premeny mu väčšinou unikali, dokázal prejsť celé míle v tom najpremenlivejšom aprílovom počasi a nikdy nevnímal krásnu prírodnú hru medzi zemou a nebom, nikdy nespozoroval, že slnečná žiara objíma vrcholce kopcov a rozosmieva ich v zelenom svetle, ba ani to, že ich ovlažila spŕška dažďa a ich hrebene zakryla nízkymi, rozstrapatenými chumáčmi oblakov. Nestaral sa preto ani o kontrast, čo sa mu teraz naskytol na nebi: temná, postupujúca klenba, celá čierna oproti východnému horizontu, kde pece železiarne v Stilbro' do bezoblačnej mrazivej oblohy vrhali mihotavé záblesky svetla. Nerobil si starosti s tým, kam sa podeli súhvezdia a planéty, ani nebanoval, že to modročierne ticho oceánu vzduchu, posiate bielymi bodkami, v tej chvíli zroloval a zakryl iný oceán, oveľa ťažší a hustejší. Len si zaľato kráčal svojou cestou, pri chôdzi sa trochu predkláňal a kloúbúk mal na hlave nasadený vzadu podľa svojho írskoho zvyku. „Dup, dup,“ dunelo, keď kráčal po dlažbe tam, kde mu toto privilegium cesta dopriala, „čľap, čľap,“ zase v blatom zaplnených kolajach po vozoch, keď sa chodník zmenil na špinavé mláky. Obzeral sa len po istých oporných bodoch: vrchol veže kostola v Briarfielde a za ním svetlá Redhousu. To bol hostinec, a keď k nemu dorazil, žiara ohňa, presvitajúca cez napoly zatiahnuté okno, vidina pohárov na okrúhlym stole a roztopašnikov na dubových laviciach takmer zvedla kaplána z cesty. Túžobne si predstavil pohár whisky s vodou. Na neznámom mieste by tej túžbe okamžite vyhovel, ale ľudia v tejto kuchyni boli farníkmi pána Helstona a všetci ho poznali. Vzdychol si a kráčal ďalej.

Teraz bolo treba zísť z hlavnej cesty, keďže zvyšná vzdialenosť do fabriky Hollow sa dala podstatne skrátiť cez polia. Tie boli rovné a monotónne, Malone preskočil plot a múrik a zamieril rovno cez ne. Prešiel len okolo jednej budovy, ktorá vyzerala veľká ako kaštieľ, hoci nesúmerný: najprv by ste zbadali vysoký štít, potom dlhé priečelie, potom nízky štít a vzápätí hustú, vznešenú sústavu komínov a za nimi stromy.